

रुद्र खरेलको हास्यव्यङ्ग्यकारिता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

गायत्रीप्रसाद खनाल

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर

२०६६

रुद्र खरेलको हास्यव्यङ्ग्यकारिता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
गायत्रीप्रसाद खनाल
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर
२०६६

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, एम्.ए. दोस्रो वर्षका विद्यार्थी श्री गायत्रीप्रसाद खनालले रुद्र खरेलको हास्यव्यङ्ग्यकारिता शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । मिहिनेतपूर्वक तयार पारिएको प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....
डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल

शोधनिर्देशक

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर

मिति : २०६६/१२/१६

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर

स्वीकृतिपत्र

डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्
(शोधनिर्देशक)

प्रा. राजेन्द्र सुवेदी
(विभागीय प्रमुख)

नरेन्द्रराज पौडेल
(बाह्यपरीक्षक)

मिति : २०६६/१२/१८

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत रुद्र खरेलको हास्यव्यङ्ग्यकारिता शीर्षकको शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु डा. खगेन्द्रप्रसाद लुङ्गटेलको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । आफ्नो व्यावहारिक तथा प्राज्ञिक कार्यको व्यस्ततामा रहँदारहँदै पनि उचित समय उपलब्ध गराई आवश्यक सल्लाह र सुझाव तथा निर्देशन प्रदान गर्दै प्रस्तुत शोधकार्यलाई यस अवस्थामा ल्याउन सहयोग गर्नुहुने आदरणीय गुरुप्रति सर्वप्रथम म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत विषयमा शोधकार्य गर्नका लागि विभागीय स्वीकृति प्रदान गर्नुहुने तथा आवश्यक सुझाव प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख प्रा. राजेन्द्र सुवेदी लगायत विभागका सम्पूर्ण गुरुहरूप्रति आभार प्रकट गर्दछु । मेरो शोधकार्य सम्पन्न गर्नका लागि आवश्यक सामग्री सङ्कलनमा सहयोग गर्नुहुने विवेक सिर्जनशील प्रकाशनका विजयराज अचार्यप्रति पनि हार्दिक आत्मीय आभारसमेत प्रकट गर्न चाहन्छु । त्यसैगरी साहित्यकार मातृकाप्रसाद पोखरेलले सामग्री सङ्कलनमा गर्नु भएको सहयोग मेरो लागि स्तुत्य रहने नै छ । शोधकार्यका सन्दर्भमा आवश्यक सल्लाह दिनुहुने भषाविज्ञान विभागमा प्राध्यापनरत कर्णखर खतिवडाप्रति हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

विभिन्न व्यावहारिक समस्याहरू विद्यमान हुँदाहुँदै पनि मेरो अध्ययनमा सधैं हौसला र प्रेरणा प्रदान गर्दै मलाई यस अवस्थामा ल्याइपुऱ्याउनका लागि हार्दिक सहयोग गर्नुहुने मेरा पूजनीय पिता नेत्रप्रसाद खनाल र ममतामयी माता देवीमाया खनालप्रति हार्दिक श्रद्धाभाव व्यक्त गर्दछु । मलाई अध्ययनका लागि उपयुक्त वातावरण सिर्जनामा सहयोग गर्नुहुने आदरणीय दाजु चेतनचन्द्र खनाल तथा बहिनी मन्जुप्रति श्रद्धाभाव राख्नुलाई आफ्नो कर्तव्य ठान्छु । त्यसैगरी मेरो अध्ययनमा हरक्षेत्रबाट सहयोग प्रदान गर्ने भाइ डोलेश्वर खनाललाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । अध्ययनका सन्दर्भमा हरसमय उचित मार्गनिर्देश गर्नुहुने आदरणीय मामा हेमराज भट्टराईप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । मेरो पढाइप्रति सधैं हौसला प्रदान गर्ने र आवश्यक सहयोग समेत जुटाउन तत्पर रहने आदरणीय दाजु सुवासचन्द्र खनाल तथा भाउजू टीकादेवी घिमिरेप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधकार्य सम्पन्न गर्ने सन्दर्भमा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्षरूपमा सल्लाह र सुझाव प्रदान गर्ने आदरणीय साथीहरू योगेन्द्रमणि दाहाल, केशव आचार्य, डी.डी. अधिकारी, भीष्मराज काफ्ले, गोविन्दप्रसाद निरौला, भीम दाहाल, चक्रबन्धु अर्यालको सहयोग मेरा लागि सधैं अविस्मरणीय रहनेछ । प्रस्तुत शोधकार्य सम्पन्न गर्नका लागि आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराउने त्रिभुवन विश्वविद्यालय र केन्द्रीय पुस्तकालयका सम्पूर्ण कर्मचारीहरूमा हार्दिक धन्यवादज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

मिति : २०६६/१२/१६

शैक्षिकसत्र : २०६३-२०६५

गायत्रीप्रसाद खनाल

क्रमाङ्क : २१९

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद

पृष्ठ

शोधपरिचय

- १.१ शोधशीर्षक
- १.२ शोधप्रयोजन
- १.३ समस्याकथन
- १.४ शोधपत्रको उद्देश्य
- १.५ पूर्वकार्यको समीक्षा
- १.६ शोधकार्यको औचित्य
- १.७ शोधकार्यको सीमाङ्कन
- १.८ शोधविधि
- १.९ शोधविधि
 - १.९.१ सामग्रीसङ्कलनविधि
 - १.९.२ अध्ययन तथा विश्लेषणविधि
- १.१० शोधपत्रको रूपरेखा

दोस्रो परिच्छेद

रुद्र खरेलको सङ्क्षिप्त परिचय

- २.१ रुद्र खरेलको जीवनी
 - २.१.१ जन्म र जन्मस्थान
 - २.१.२ वाल्यकाल
 - २.१.३ शिक्षादीक्षा
 - २.१.४ विवाह र सन्तान
 - २.१.५ आर्थिक अवस्था
 - २.१.६ कार्यक्षेत्र
 - २.१.६.१ शिक्षण कार्य
 - २.१.६.२ सम्पादन र प्रकाशन कार्य

- २.१.६.३ सामाजिक कार्य
- २.१.६.४ राजनैतिक क्षेत्रमा संलग्नता र जेलजीवन
- २.१.७ साहित्यलेखन र प्रकाशित साहित्यिक कृति
- २.१.७.१ प्रथम प्रकाशित कृति
- २.१.७.२ पुस्तकाकारका रूपमा प्रकाशित कृति
- २.१.८ सम्मान तथा पुरस्कार
- २.२ रुद्र खरेलको व्यक्तित्वको परिचय
- २.२.१ साहित्यिक व्यक्तित्व
- २.२.१.१ स्रष्टा व्यक्तित्व
 - १ कवि व्यक्तित्व
 - २ निबन्धकार व्यक्तित्व
- २.२.१.२ द्रष्टा व्यक्तित्व
 - १ भूमिका लेखक व्यक्तित्व
 - २ जीवनी लेखक व्यक्तित्व
 - ३ समालोचक व्यक्तित्व
 - ४ प्रकाशक व्यक्तित्व
- २.२.२ साहित्येतर व्यक्तित्व
- २.२.२.१ शिक्षक/ प्राध्यापक व्यक्तित्व
- २.२.२.२ राजनैतिक व्यक्तित्व
- २.३ मृत्यु

तेस्रो परिच्छेद

रुद्र खरेलको हास्यव्यङ्ग्य निबन्धयात्रा

- ३.१.पृष्ठभूमि
 - ३.१.१.पहिलो चरण
 - ३.१.२.दोस्रो चरण
 - ३.१.२.तेस्रो चरण
- ३.२ निष्कर्ष

चौथो परिच्छेद

रुद्र खरेलका हास्यव्यङ्ग्य निबन्धहरूको वर्गीकरण

पाँचौं परिच्छेद

रुद्र खरेलका निबन्धसङ्ग्रहहरूको विश्लेषण

५.१ 'तपाईंको नाम के हो ?' निबन्धसङ्ग्रहको विश्लेषण

५.१.१ परिचय

५.१.२ विषयवस्तु

५.१.३ भाषाशैलीय विन्यास

५.१.४ निष्कर्ष

५.२ 'तोरीलाहुरे चोकमा एकछिन' निबन्धसङ्ग्रहको विश्लेषण

५.२.१ परिचय

५.२.२ विषयवस्तु

५.२.३ भाषाशैलीय विन्यास

५.२.४ निष्कर्ष

५.३ 'बिर्सिस्यो कि ?' निबन्धसङ्ग्रहको विश्लेषण

५.३.१ परिचय

५.३.२ विषयवस्तु

५.३.३ भाषाशैलीय विन्यास

५.३.४ निष्कर्ष

५.४ 'अषाढस्य प्रथमदिवसे' निबन्धसङ्ग्रहको विश्लेषण

५.४.१ परिचय

५.४.२ विषयवस्तु

५.४.३ भाषाशैलीय विन्यास

५.४.४ निष्कर्ष

५.५ 'तेस्रो आँखा' निबन्धसङ्ग्रहको विश्लेषण

५.५.१ परिचय

५.५.२ विषयवस्तु

५.५.३ भाषाशैलीय विन्यास

५.५.४ निष्कर्ष

५.६ 'शब्दको भ्वाङ्' निबन्धसङ्ग्रहको विश्लेषण

५.६.१ परिचय

५.६.२ विषयवस्तु

५.६.३ भाषाशैलीय विन्यास

५.६.४ निष्कर्ष

छैटौँ परिच्छेद

उपसंहार

सन्दर्भग्रन्थसूची